

aktivis lokal

brase lide sou feyton

epizòd 3 & 4

sipò

Bay sipò w

Ti liv sa a, se yon gid k ap ede w fasilite yon bon brase lide ak ti gwoup moun nan kominote a, pou pèmèt yo aprann plis, epi reflechi sou bagay k ap pase nan feyton an. Pou lanse deba a apre nou fin koute yon epizòd, ou kapab rezime sa ki pase nan istwa ki nan evenman an, epi sa yo di nan emisyon twoke lide a. Rezime yo la deja. Apre w fin rezime sa patisipan yo fèk fin tande a, poze yo Kesyon pou Brase Lide yo ki nan ti liv sa a tou. Pou chak kesyon, nou mete kèk pwèn ki ta dwe soti ki kapab ede w, konsa w ap ka gide konvèsasyon an, epi fè moun yo pale sou pwoblèm yo, yon jan k ap ankouraje refleksyon an.

Sèvi ak ti liv sa a ansanm avèk sede Feyton *SASA!* a, epi tèks Feyton yo ki nan estrateji Medya ak Pledwaye.

Epizòd 3

Rezime Fasilitatè a

Istwa

Sandra ak Magarèt ap chèche sipò nan men zanmi ak fanmi, epi yo jwenn moun ede yo. Sandra pale ak Ameli sou jan Michèl ap maltrete li. Ansanm, yo reflechi sou sa Sara kapab fè nan sitiyasyon sa a. Magarèt pale ak zanmi li, Zazou, epi yo deside di manman Magarèt ak matant li Sandra, sa ki te pase ak David la. Medam yo kwe sa Magarèt di yo, epi yo ankouraje l ale lopital ak lapolis.

Menm Michèl ap chèche sipò nan men zanmi l yo. Li pale sou kèk nan pwoblèm li yo ak zanmi l Kalito. Michèl di Kalito bagay yo difisil nan kay la. Kalito di misye se konsa tou bagay yo te konn ye pou li, men li chanje, epi lavi li pi anfòm kounye a. Michèl pa fin ka kwè sa Kalito ap di a, men sa fè l reflechi.

Emisyon twoke lide

Envite nou yo mennen yon twoke lide sou kisa sa vle di *pale de pwoblèm pèsònèl ou ak lòt moun*. Gen kèk fanm ki santi yo pa kapab pale ak pèsonn, paske anpil moun panse vyolans se yon bagay nòmal. Si yo pale de sa ak yon moun, souvan yo santi yo jennen, oswa yo wont. Fanm bezwen santi moun kwè yo, e sipòte yo lè yo chwazi pale sou bagay tankou vyolans. Menm jan tou, gason bezwen pale ak lòt gason sou kijan yo kapab amelyore relasyon yo.

Fasilitatè nou an, Zabèt, di: chèche sipò epi aksepte li, sa di. Epi bay lòt moun sipò se defi tou. Li pa fasil pou yon moun tankou Kalito pataje istwa li, e poze Michèl kesyon sou konpòtman li. Men li fè li kanmenm, paske li te fè eksperyans yon relasyon ki pi bon lè li te elimine vyolans.

Kesyon pou brase lide

1. Si ou te konnen yon fanm ki te fè eksperyans vyolans tankou Sandra, kouman ou ta kapab ba li sipò?

- Ou kapab kwè sa li di, epi di l se pa fòt li si li sibi vyolans.
- Ou ka ede l fè yon plan sekirite ki gen aksyon tankou:
 - (1) idantifye kay yon vwazen oswa yon fanmi pou l ale lannwit, si li bezwen sove pou l jwenn sekirite;
 - (2) mande vwazen pou vin lakay li si yo tande gen vyolans;
 - (3) kenbe yon sak chaje bagay ki telman enpòtan pou li si li oblije kite kay la byen vit (egzanp: papye enpotan, nimewo telefon, kle, elatriye)
- Ou ka ale ak li nan sant sante a, oswa kot yon kawonnsele pou l ka jwenn enfòmasyon ak sipò sou vyolans ak VIH/SIDA.

2. Ki difikilte, oubyen kisa ki ka fè nou pè lè n ap chèche sipò nan men lòt moun? Kouman nou ka simonte yo?

- Anpil moun santi yo wont (sa vle di yo pa kontan ak tèt yo) lè y ap pataje eksperyans vyolans yo. Yo kapab santi se yo ki responsab vyolans la, oswa vyolans lan se fòt yo.
- Anpil moun pè pote move non (sa vle di lè lòt moun rejte yo).
- Tout moun kapab bay sipò. Nou kapab asire moun n ap sipòte yo se pa fòt yo si yo sibi vyolans. Nou ka ankouraje yo men pa jije yo. Lè nou mete pouvwa nou ansanm ak pa lòt moun, sa ka ede moun ki nan sitiyasyon difisil.

3. Èske se yon bagay ki komen pou gason yo pataje pwoblèm yo? Èske li te fasil pou Michèl pou li pataje pwoblèm li yo ak Kalito?

- Souvan ti gason yo leve ak presyon nan men sosyete a pou yo kache santiman yo. Kòm rezilta, lè yo vin gran, yo santi yo izole, epi yo pa alèz, oswa yo pa fè tèt yo konfyans ase pou pataje pwoblèm yo ak lòt moun.
- Nou ka sipòte gason nan ankouraje yo konfyè nou, nan defye yo lè nou konnen y ap itilize vyolans, epi sipòte yo nan kreye bon relasyon djanm.

- Sa mande gason yo kouraj pou yo pataje istwa yo epi sipòte lòt gason. Nan pale sou vyolans ak VIH/SIDA epi sou pataje pouvwa nan relasyon, gason ka ankouraje epi kreye chanjman ki pozitif.

4. Nou konnen Magarèt ak Sandra bezwen sipò. Men, ki kalite sipò Zazou, Ameli ak Kalito bezwen?

- Tout moun bezwen sipò— ni sa k ap chèche sipò ni sa k ap bay sipò tou.
- Souvan moun k ap bay sipò pa konnen si yo pral kapab ede lòt moun nan toutbon, epi yo enkyete pou yo pa di yon bagay ki mal. Si ou mande yon moun ki te resevwa sipò kisa ki te pi itil yo, yo konn di, “te gen yon moun ki te kwè mwen, e ki pa t jije mwen”. Lè nou koute, epi nou kwè moun nan, sa kapab ede l anpil anpil.

Epizòd 4

Rezime Fasilitatè a

Istwa

Magarèt ap pran kèk desizyon enpòtan pou l fè fas a sa ki te rive l la e pou l jwenn sipò li bezwen. Li ale nan sant sante a pou yon egzamen epi pou jwenn enfòmasyon sou VIH/SIDA ak maladi moun pran nan fè bagay. Yo refere l tou bay yon kawonnselè. Nan pòs polis la, bagay yo te di pou Magarèt lè lapolis yo te pale di avè l okòmansman. Men, li rakonte istwa l bay yon ofisye ki te konprann li, pran li oserye epi pwomèt li pou l al rann David yon vizit.

Michèl tou ap eseye jwenn kèk mwayen pou chanje lavi li. Li pale ak madanm li, Sandra, li di l li vle eseye chanje, pou yo gen plis lapè nan kay la tankou zanmi l Kalito. Yo dakò pou yo fè yon reyinyon fanmi, Sandra ta dwe rantr nan yon gwoup fanm, e yo pral fè tès VIH/SIDA.

Emisyon twoke lide

Fasilitatè nou, Zabèt, eksplike chèche sipò se yon bon lide, paske moun gen plis pouvwa lè yo ansanm, plis pouvwa avèk lòt moun pase lè yo pou kont yo.

Envite yo tou genyen yon diskisyon sou Michèl ki ta yon mòlòlò paske li eseye pale ak madanm li, Sandra. Yo konkli koup ka jwe diferan wòl nan fanmi an, men tou de wòl yo gen menm valè. Lè toude moun gen pouvwa nan yon relasyon, sa vle di yo egal—pèsonn moun pa gen plis pouvwa pase lòt la e pèsonn moun pa gen pou pèdi pouvwa li pou lòt la vin genyen.

Finalman, envite yo diskite sou èske se te yon bon lide pou Magarèt al lapolis la. Kèk envite pa konprann poukisa Magarèt pa t jis di li pa p fè bagay ak David. Men, èske li ka reyèlman di non? Timoun santi tankou yo pa ka refize, paske gason tankou David gen pouvwa sou yo. Sa a se rezon ki fè jèn tifi souvan pa chèche sipò.

Kesyon pou brase lide

1. Si ou te konnen yon moun yo te fè presyon sou li pou li fè bagay, tankou Magarèt, kijan ou ta kapab ede li? Ki konsèy ou ta ba li?

- Li enpòtan pou ale nan sant sante a an premye, anvan ou ale nan lapolis la, pou w jwenn tretman. Sa a sitou enpòtan pou resevwa tretman 72 zè a, ke ou dwe pran nan lespas 3 jou apre zak la te fèt, epi pou pèsonèl sante a kapab pran prèv zak la.
- Prèv la se dechaj gason an, ki kapab disparèt si tifi a oswa fanm lan netwaye kò li anvan li fè yon egzamen. Se poutèt sa yon tifi oswa yon fanm dwe vin tou dwat nan yon sant sante san li pa benyen oswa chanje rad, yon fason pou yon enfimye kapab kolekte epi prezève tout prèv pou lapolis. Si tifi a oswa fanm lan dwe chanje rad li, li ta dwe pote rad ki te sou li a pandan zak la nan sant sante a nan yon sache an papye (pa yon sache plastik) san l poko lave.
- Pafwa, yo paka wè viris VIH/SIDA a nan san an jiska 3 mwa apre moun nan te fè bè bagay, kidonk li enpòtan pou yon tifi oswa yon fanm ki okòmansman tèste negatif pou retounen nan Sant Sante a nan twa mwa, epi nan 6 mwa pou konfime tès li negatif tout bon vre.

- Kawonnselling nan enpòtan anpil. Lè moun ka pale sou pwoblèm yo ak konfyans ak yon kawonnsele ki antrene, sa kapab ede yo gere emosyon yo, epi jere chòk sikolojik la tou.

2. Poukisa li te tèlman enpòtan pou Magarèt pou l ale nan lapolis ak nan sant sante a? Èske w panse li difisil pou tifi ak fanm pou yo fè sa?

- Anpil pwofesyonèl tankou lapolis, pèsonel sante, pa sansib pou ka agresyon seksyèl. Sa a ka anpeche fanm jwenn sèvis yo.
- Tifi oswa fanm ki fè eksperyans agresyon seksyèl bezwen sipò. Akonpaye sivivan pou jwenn sèvis yo kapab itil anpil pou yo epi sa montre pwofesyonèl yo se responsablite pa yo pou bay bon jan kalite sèvis.
- Gason ki bay tifi presyon pou fè bagay dwe rann kont pou zak yo.
- Fè yo rann kont se sèl fason pou yo sispann konpòtman sa a. Manm kominote yo gen yon wòl enpòtan pou yo jwe nan sa a, menm jan ak lapolis.
- Anpil etid montre rezon ki fè anpil tifi ak fanm pa chèche èd se paske yo pè pou moun pa fè yo konfyans, paske yo twò wont, oswa paske yo santi pa gen anyen k ap fèt vreman.

3. Michèl finalman pale ak Sandra sou koze vyolans li konn fè sou manmzèl. Èske ou panse li difisil pou gen yon konvèsasyon konsa?

- Menm si sosyete a atann pou mesye yo vyolan kèk fwa epi renmen kontwole fanm, men gason ka chwazi pou yo diferan.
- Kominike sou pwoblèm w ap konfwonte nan relasyon w pa montre feblès. Li montre respè ak fòs.
- Nan fanmi ki djanm, epi kote ki gen kè kontan, moun kominike anpil. Sa ka difisil nan kòmansman, men yon fwa koup yo kòmanse abitye, li vin pi fasil e benefis yo vin klè – vin genyen plis kontanman ak amoni!

4. Sandra santi Michèl pa respekte li, men Michèl di li respekte l e li montre sa paske li pote manje ak lajan nan kay la. Kisa respè vle di pou ou? Kijan yon gason ka montre respè pou madanm li, oubyen menaj li?

- Respè plis pase satisfè bezwen debaz yon moun. Se apresye yon lòt moun, epi ba li valè. Se rekonèt diyite moun sa a epi pa sèvi ak pouvwa w pou kontwole l oubyen anpeche li pwogrese.
- Lè ou bay respè, ou jwenn respè.

- Gason ka montre respè pou madanm yo, oubyen menaj yo, lè yo trete yo avèk menm swen, respè ak lanmou yo ta vle resevwa nan men yo.

5. Poukisa Sandra vle rantre nan yon gwoup fanm? Kijan sa kapab ede fanm ak fanmi yo?

- Ni fanm ni gason gen plis pouvwa lè yo ansanm ak lòt pase lè yo pou kont yo. Lè nou met tèt ansanm epi nou pataje youn ak lòt, nou bati yon kominote ki pi solid.
- Gwoup ede moun santi yo pa pou kont yo. Nan gwoup, moun ka kòmanse santi yon sans solidarite ak linite ak lòt moun.
- Li itil pou pataje pwoblèm ak lajwa epi ede youn lòt fè chanjman ki pozitif nan lavi nou.

6. Poukisa w panse Michèl ak Sandra vle fè tès VIH/SIDA? Yo se yon koup ki marye. Èske ou panse yo an danje pou yo enfekte?

- Yo an danje, paske Michèl te fè bagay ak lòt fanm. Si Michèl teste pozitif epi Sandra non, yo ka pran prekosyon, tankou sèvi ak kapòt pou asire yo Sandra pa enfekte. Si yo toulede pozitif, yo toujou gen rezon pou fè bagay ak pwoteksyon, paske gen

yon danje pou youn reyenfekte lòt toutan, sa ap fè viris la vin pi fò epi li kapab fè plis dega.

- Kèlkeswa rezilta tès VIH/SIDA yo, bon kominikasyon klè ak konpòtman responsab enpòtan nan tout relasyon. Lè moun onèt epi yo pale, yo ka kreye yon fanmi ki pi djanm.

SASA!

An n anpeche vyolans sou fanm ak enfeksyon VIH/SIDA

Si w bezwen plis ransèyman sou **SASA!**, kontakte nou:
 Repanse Pouvwa (509) 3617 1815 • annanpechevyolans@gmail.com •
 Beyond Borders (011) 202 686 2088 • www.beyondborders.net

Pou vèsyon orijinal **SASA!** ann Angle: www.raisingvoices.org/sasa

Tèks sa a, se yon adaptasyon vèsyon orijinal **SASA!** Raising Voices ak ilistrasyon atis Marco Tibasima.

Se yon ekip Repanse Pouvwa/Beyond Borders avèk atis Chevelin Pierre plis grafis EducaVision ki reyalize adaptasyon an pou Ayiti.